

Gender Studies in Spanish Physical Activity and Sport Sciences Journals (2006-2015)

LAURA BUCHÓN¹
PERE MOLINA^{1*}
ALEJANDRO MARTÍNEZ-BAENA¹

¹University of Valencia (Spain)

* Correspondence: Pere Molina (juan.p.molina@uv.es)

Abstract

This paper examines the presence of gender studies published in the last ten years (2006-2015) in 15 Spanish physical exercise and sports science (PESS) journals indexed on the *Web of Science*, *Scopus* or with the Fundación Española para la Ciencia y la Tecnología (FECYT – Spanish Foundation for Science and Technology) quality seal. It is a review study which uses a quantitative approach. The results show that 56 of the 3482 articles published in the ten years analysed are gender studies. This figure accounts for 1.61% of the total number of articles published in these journals. More than half of the articles are quantitative empirical studies, almost a quarter are theoretical or historical studies or essays and just over one tenth are qualitative empirical studies. A large part of the gender studies refer to social and cultural (26.79%), psychological (25%) and physical education (28.57%) aspects. A smaller proportion are about body image and gender stereotypes (10.71%), media and film (10.71%), history (8.93%), biological and physical condition aspects (8.93%) and diversity (3.64%).

Keywords: gender studies, scientific journals, physical exercise, sport

Introduction

Often there is confusion in the use of the words *gender* and *sex* because they are treated as synonymous. According to the American Psychological Association (APA), the term *sex* refers to the biological condition of each person, classified as male/man, female/woman or intersexual (APA, 2015). *Gender* by contrast constitutes what a particular culture associates with a biological sex in terms of attitudes, feelings and behaviours (APA, 2015). Thus on the basis of the anatomical-physiological sexual

Estudis de gènere a les revistes espanyoles de ciències de l'activitat física i de l'esport (2006-2015)

LAURA BUCHÓN¹
PERE MOLINA^{1*}
ALEJANDRO MARTÍNEZ-BAENA¹

¹Universitat de València (Espanya)

* Correspondència: Pere Molina (juan.p.molina@uv.es)

Resum

Aquest treball analitza la presència d'estudis de gènere publicats, en l'última dècada (2006-2015), en 15 revistes espanyoles de l'àmbit de les ciències de l'activitat física i de l'esport (CAFE), indexades a la *Web of Science*, *Scopus* o amb segell de qualitat de la FECYT. Es tracta d'un estudi de revisió des d'un enfocament quantitatiu. Els resultats obtinguts mostren que dels 3482 articles publicats en la dècada analitzada, 56 són estudis de gènere. Aquesta xifra correspon a l'1.61% del còmput total d'articles publicats en aquestes revistes. Més de la meitat dels articles són estudis empírics de tall quantitatiu. Quasi una quarta part són estudis teòrics, històrics o assajos i, poc més d'una dècima part, correspon a estudis empírics de tall qualitatiu. Una gran part dels estudis de gènere fa referència a aspectes socials i culturals (26.79%), psicològics (25%) i de l'educació física escolar (28.57%). D'altres, menys, s'agrupen al voltant de les àrees d'imatge corporal i estereotips de gènere (10.71%), mitjans de comunicació i cinema (10.71%), història (8.93%), aspectes biològics i de condició física (8.93%) i diversitat (3.64%).

Paraules clau: estudis de gènere, revistes científiques, activitat física, esport

Introducció

Sovint hi ha una confusió en l'ús de les paraules gènere i sexe perquè es tracten com sinònimes. Segons l'American Psychological Association (APA) el terme sexe fa referència a la condició biològica de cada persona, classificada en baró/home, femella/dona o intersexuals (APA, 2015). Quant al gènere, aquest constitueix el que una determinada cultura afilia a un sexe biològic pel que fa a actituds, sentiments i comportaments (APA, 2015). En aquest sentit, trobem una elaboració per part de les societats, establerta arran de la diferència sexual

difference between men and women societies establish the practices, symbols, representations, norms and social values called the gender system (Barbieri, 1993). As Lamas (1994) notes, sexual difference is a structuring difference which is used as the basis for building the construct of what it means to be a woman or a man along with social roles and prescriptions, which is why it should not be placed on the same level as gender. This is about producing new constructions of meaning to get women and men to view their femininity and masculinity through ties that are neither hierarchical nor discriminatory (Gamba, 2008).

In the scientific field gender studies are taken to mean research into these social constructions of women and men, of femininity and masculinity, which vary between cultures and over time and in space (European Commission & Ministry of Science and Innovation, 2011). The origin and expansion of this research lies in the feminist movement, specifically in its resurgence in the United Kingdom and the United States in the 1960s and 1970s. It thus consists of feminist research studies designed to achieve parity between men and women as the guiding principle of democratic life which elevates all human beings into the category of people and citizens without distinction by sex (Bosch & Ferrer, 2002; Simón, 2008). Furthermore, it should also be pointed out that feminism is not the antonym of machismo since the latter is the attitude of men's arrogance which attributes superior values to them compared with women, while feminism is the movement which calls for equality of rights between women and men. Thus feminism refers to socio-political action which seeks parity between men and women. This socio-political and scientific connotation of gender studies has a number of consequences. Firstly, it brings the differences within the feminist movement to scientific and research work. Secondly, it leads to scientific activity marked by a political orientation which is committed to driving social change and denouncing the situation of women (Espinar, 2003).

The evolution and development of gender studies has been such that they have now become institutionalised at the global level. There are numerous studies, specialised publications and research centres and gender studies have even been added to the curriculum of

anatomicofisiològica entre homes i dones, envers el conjunt de pràctiques, símbols, representacions normes i valors socials denominada sistema de gènere (Barbieri, 1993). Tal com exposa Lamas (1994), la diferència sexual és una diferència estructurant i, a partir d'ella, es construeix, a més dels papers i prescripcions socials, l'imaginari del que significa ser dona o ser home, raó per la qual no s'ha de situar al mateix nivell que el gènere. Es tracta de produir noves construccions de sentit per aconseguir que dones i homes visualitzin la seva feminitat i masculinitat per mitjà de vincles que no estiguin jerarquitzats, ni siguin discriminatoris (Gamba, 2008).

A l'àmbit científic, s'entén com estudis de gènere les investigacions que fan referència a aquestes construccions socials de dones i homes, de feminitat i masculinitat, que varia entre cultures, i en temps i en espai (Comissió Europea & Ministeri de Ciència i Innovació, 2011). Aquestes investigacions tenen el seu origen i desenvolupament en el moviment feminista, concretament en el seu ressorgiment a Anglaterra i als Estats Units, en els anys 60 i 70 del segle passat. Es tracta, per tant, d'estudis feministes de recerca per assolir la paritat entre homes i dones com a principi rector de la vida democràtica, que eleva a tots els éssers humans a la categoria de persones i ciutadans sense distinció de sexe (Bosch & Ferrer, 2002; Simón, 2008). Cal advertir, a més, que el feminisme no és l'antònim del masclisme, ja que aquest últim correspon a l'actitud de prepotència dels homes que els atribueix una superioritat de valors sobre les dones; mentre que el feminisme és el moviment que exigeix per a les dones els mateixos drets que per als homes. Per tant, quan es parla de feminisme es fa referència a l'acció sociopolítica que persegueix la paritat entre homes i dones. Aquesta connotació sociopolítica i científica dels estudis de gènere té uns efectes. D'una banda, trasllada a la tasca científica i investigadora les diferències en el si del moviment feminista. D'altra, es desenvolupa una activitat científica marcada per una orientació política, compromesa a promoure canvis socials i denunciar la situació de les dones (Espinar, 2003).

L'evolució i el desenvolupament dels estudis de gènere ha estat tal que actualment es pot parlar de la seva institucionalització a nivell mundial. Existeixen nombrosos estudis, publicacions especialitzades, centres de recerca i, fins i tot, s'han introduït en el currículum d'algunes universitats. En l'actualitat, tot i que sovint es parla de temps d'igualtat a les nostres

some universities. Nowadays people often talk about a time of equality in our Western societies, yet this view can hamper our understanding of the mechanisms that are rebuilding inequalities and also make this “gender equality” ubiquitous (Pujal-Llombart & García-Dauder, 2010). Discourses and stereotypical representations of women and men maintain the patriarchy by legitimising male domination over women (androcentrism) (Bosch, Ferrer, & Alzamora, 2006; Bourdieu, 2000; De Lauretis, 2000; Sala & De la Mata, 2009).

In the field of physical exercise and sport there are many gender-related differences in treatment. Sport, for example, is a place where sex borders are taken on board as basic principles of sexual segregation and inequality (García-Dauder, 2011). Meanwhile, physical education is the educational area where sexism and the reproduction of traditional gender stereotypes is most visible (Soler, 2009). Indeed, internationally we find that there are numerous gender studies about physical exercise and sport as well as some review articles that help to describe the current situation. Some have presented a general vision based on a series of issues related to gender equality and sport (Senne, 2016) while others have looked at physical education (Cheypator-Thomson, You, & Hardin, 2000; Davis, 2003; Flintoff & Scraton, 2006). There is even a gender and physical education handbook, edited by Professor D. Penney (2002), in which a number of male and female authors comment on current issues and future approaches in this area. There are also a few reviews published in Spanish journals, such as the one by LaVoi (2011) which summarises international trends in gender research in sports psychology and the paper by López-Villar Alvariñas (2011) that looks at the samples used in articles published in physical exercise and sports science (PESS) research journals from a gender perspective. However, we have not found a review that describes the general state of the subject in Spain. In view of this shortcoming, the main objective of this study was to learn about the situation in gender studies over the last ten years (2006-15) in Spanish scientific journals in the field of PESS. In addition the following specific objectives were considered: *a*) Finding out what percentage of the total number of articles published were about gender studies along with its evolution over the period reviewed; *b*) Identifying the journals that

societats occidentals, aquesta visió pot obstaculitzar la comprensió dels mecanismes que estan reconstruint les desigualtats, així com convertir aquesta “igualtat de gènere” en omnipresent (Pujal-Llombart & García-Dauder, 2010). Els discursos i les representacions estereotipades de les dones i els homes mantenen el patriarcat, legitimant la dominació del masculí sobre el femení (androcentrisme) (Bosch, Ferrer, & Alzamora, 2006; Bourdieu, 2000; De Lauretis, 2000; Sala & De la Mata, 2009).

En l'àmbit de l'activitat física i l'esport es manifesten moltes diferències de tractament relacionades amb el gènere. L'esport, per exemple, és un espai on les fronteres de sexe s'assumeixen com principis bàsics de segregació i desigualtat sexual (García-Dauder, 2011). Per la seva banda, l'educació física és l'àrea educativa on el sexisme i la reproducció d'estereotips tradicionals de gènere es fan més visibles (Soler, 2009). Tant es així, que en el panorama internacional trobem nombrosos estudis de gènere relacionats amb l'activitat física i l'esport, com també alguns articles de revisió que ajuden a situar l'estat de la qüestió. Alguns s'han orientat a presentar una visió general a partir d'una sèrie de temes relacionats amb l'equitat de gènere i l'esport (Senne, 2016) i altres s'han situat dins l'educació física (Cheypator-Thomson, You, & Hardin, 2000; Davis, 2003; Flintoff & Scraton, 2006). Fins i tot, hi ha un manual sobre gènere i educació física, editat per la professora D. Penney (2002), on diversos autors i autores presenten les qüestions actuals i les futures direccions en aquesta matèria. També hi trobem alguna revisió publicada en revistes espanyoles, com la de LaVoi (2011) on es resumeixen les tendències internacionals en investigació segons gènere en la disciplina de la psicologia de l'exercici i l'esport, o el treball de López-Villar i Alvariñas (2011) on s'analitzen, des d'una perspectiva de gènere, les mostres utilitzades en articles publicats en revistes d'investigació de ciències de l'activitat física i de l'esport (CAFE). No trobem, però, una revisió que situï l'estat general del tema en el context espanyol. Davant aquesta manca, l'objectiu principal d'aquest estudi va ser conèixer la situació dels estudis de gènere, en l'última dècada (2006-15), en les revistes científiques espanyoles de l'àmbit de les CAFE. I com objectius específics es van plantejar: *a*) Conèixer el percentatge d'articles relacionats amb els estudis de gènere sobre el volum total d'articles publicats, així com la seva evolució en el període revisat; *b*) Identificar

publish most articles; *c*) Classifying the articles by type of study, and *d*) Identifying the thematic areas to which the articles refer and categorising them accordingly.

Method

Our study consists of a systematic descriptive review based on a quantitative approach and using bibliometric documentary research techniques.

The sample in the research was made up of the articles published in Spanish scientific journals during the period between 2006 and 2015, both inclusive. To define it, the following inclusion criteria were set:

- a) The articles were in Spanish journals about PESS, also including ones in sports medicine (*Apunts. Medicina de l'Esport, Archivos de Medicina del Deporte* and *Revista Andaluza de Medicina del Deporte*).
- b) They had been published in journals indexed at the beginning of 2016 on the Web of Science® (WoS) in any of its databases – *Science Citation Index Expanded* (SCIE), *Social Science Citation Index* (SSCI) and *Emerging Sources Citation Index* (ESCI) – or on Scopus® or which had the Fundación Española para la Ciencia y la Tecnología (FECYT – Spanish Foundation for Science and Technology) quality seal.
- c) The selected studies referred to gender-related issues. Here a broad concept of gender was used which took into consideration the sex study variable, and so articles focussing on differentiation analysis between boys and girls according to several variables studied were chosen.

Finally, the body of the research was made up of the articles published in fifteen Spanish journals in the field of PESS with the quality index shown in *Table 1*.

Once the selection of journals had been determined, a search was made for all the articles published in the period 2006-2015, both inclusive. This initial search returned a total of 3482 articles. Their content was analysed by the title, summary and keywords of the articles. In those cases where it was not

les revistes que més articles publiquen; *c*) Classificar els articles segons la tipologia de l'estudi, i, *d*) Identificar les àrees temàtiques a les que fan referència els articles i agrupar-los segons aquestes.

Mètode

L'estudi realitzat consisteix en una revisió sistemàtica descriptiva des d'un enfocament quantitatiu, mitjançant tècniques bibliomètriques de recerca documental.

La mostra de la investigació ha estat formada pels articles publicats en revistes científiques espanyoles durant el període comprès entre els anys 2006 i 2015, ambdós inclosos. Per definir-la, es van establir els criteris d'inclusió següents:

- a) Que els articles pertanyessin a revistes espanyoles de l'àmbit de les CAFE, incloent-ne també les de l'àrea de medicina de l'esport (*Apunts. Medicina de l'Esport, Archivos de Medicina del Deporte* i *Revista Andaluza de Medicina del Deporte*).
- b) Que s'haguessin publicat en revistes indexades, a principis de 2016, a la Web of Science® (WoS), en qualsevol de les seves bases de dades: *Science Citation Index Expanded* (SCIE), *Social Science Citation Index* (SSCI) i *Emerging Sources Citation Index* (ESCI), a *Scopus*® o que tinguessin el segell de qualitat de la Fundación Española para la Ciencia y la Tecnología (FECYT).
- c) Que els estudis seleccionats fessin referència a qüestions relacionades amb el gènere. En aquest sentit, es va utilitzar un concepte ampli d'aquest, on la variable d'estudi sexe també va ser tinguda en compte, per tant, es van prendre aquells articles centrats en una anàlisi de diferenciació entre nois i noies d'acord amb diverses variables estudiades.

Finalment, el cos de la investigació va estar conformat pels articles publicats en quinze revistes espanyoles de l'àmbit de les CAFE, amb l'índex de qualitat que s'assenyala a la *taula 1*.

Una vegada determinada la selecció de revistes es va procedir a la localització de tots els articles publicats entre en el període 2006-2015, ambdós inclosos. Aquesta recerca inicial va aportar un total de 3482 articles. L'anàlisi dels continguts es va realitzar atenent al títol, resum i paraules clau dels articles. En aquells casos en què no s'aconseguia determinar correctament l'objecte d'estudi d'alguna publicació, es revisava amb la lectura del text

Journal Revista	Quality index Índex de qualitat
Ágora para la educación física y el deporte	WoS (ESCI)
Apunts. Educació Física i Esports	Scopus, FECYT
Apunts. Medicina de l'Esport	Scopus, FECYT
Archivos de Medicina del Deporte	Scopus
Cuadernos de Psicología del Deporte	WoS (SSCI), Scopus
Cultura, Ciencia y Deporte	WoS (ESCI), Scopus, FECYT
Journal of human sport & exercise	Scopus
Retos. Nuevas Tendencias en Educación Física, Deporte y Recreación	WoS (ESCI), FECYT
Revista Andaluza de Medicina del Deporte	Scopus
Revista de Psicología del Deporte	WoS (SSCI), Scopus
Revista iberoamericana de psicología del ejercicio y del deporte	Scopus
RICYDE. Revista internacional de ciencias del deporte	Scopus, FECYT
Revista internacional de medicina y ciencias de la actividad física y el deporte (RIMCAFD)	WoS (SCIE), Scopus
Materiales para la Historia del Deporte	WoS (ESCI)
Sport TK. Revista EuroAmericana de Ciencias del Deporte	WoS (ESCI)

▲
Table 1. Spanish physical exercise and sports science journals selected by indexation in 2016

▲
Taula 1. Revistes espanyoles de ciències de l'activitat física i de l'esport seleccionades segons indexació a l'any 2016

possible to correctly determine the subject matter of study of a publication, it was reviewed by reading the full text and the content was analysed to location to decide with the utmost thoroughness. After reviewing them, 3427 studies were eliminated because their content had nothing to do with the gender approach. Finally, the sample under study came to 56 articles in the search period chosen which were archived in a database for further analysis.

The exclusively bibliometric purpose of the study meant that no attempt was made to assess the quality of the papers. Content analysis was carried out in order to determine the type of research methodology used and the topic they referred to. The SPSS® version 22.0 program was used to store and analyse the data. Descriptive statistics were used such as frequencies and percentages that are presented in results rounded to two decimal points.

Results

Only 56 of the 3482 articles published in the last ten years in specialised Spanish PESS journals deal with the content of this field of study, which means 1.61% of them. Of the 15 journals selected, the two which published most articles are *Apunts. Educació Física i Esports* and *Ágora para la educación física y el deporte* (Table 2).

In addition there was an increase both in the scientific output of the selected journals over the study period and also in the output of articles related to

complet i s'analitzava el contingut fins a la localització per decidir amb el màxim rigor. Després de la seva consulta es van eliminar 3427 estudis, atès que el contingut no tenia a veure amb l'abordatge del gènere. Finalment, la mostra objecte d'estudi va ser de 56 articles referits al període de recerca determinat, que van ser arxivats en una base de dades per a la seva posterior anàlisi.

La pretensió exclusivament bibliomètrica de l'estudi va fer que no s'entrés a valorar la qualitat dels treballs. Es va realitzar una anàlisi de contingut amb la finalitat de determinar el tipus de metodologia d'investigació utilitzada i la temàtica a la que feien referència. Per a l'emmagatzematge de les dades i la seva anàlisi es va utilitzar el programa SPSS® versió 22.0. Es van utilitzar estadístics descriptius com freqüències i percentatges que es presenten en els resultats arrodonits a dos decimals.

Resultats

Dels 3482 articles publicats en l'última dècada en revistes especialitzades espanyoles de CAFE, només 56 tracten sobre continguts d'aquest camp d'estudis, el que correspon a un 1.61%. De les 15 revistes seleccionades, les dues que més articles han publicat en les seves pàgines són *Apunts. Educació Física i Esports* i *Ágora para la educación física y el deporte* (taula 2).

A més, s'observa un increment, tant en la producció científica de les revistes seleccionades al llarg dels anys estudiats, com en la producció d'articles relacionats amb el gènere, sent aquest increment més

Journal Revista	Total articles published Total articles publicats	GS articles Articles d'EG	%
Apunts. Educació Física i Esports	381	13	3.41
Ágora para la educación física y el deporte	144	9	6.25
RICYDE	215	5	2.33
Journal of Human Sport and Exercise	278	5	1.8
Revista Psicología Deporte	315	5	1.59
Retos	365	4	1.1
RIMCAFD	379	4	1.06
Cuadernos de Psicología del Deporte	247	3	1.21
Sport TK	44	2	4.55
Revista iberoamericana psicología del ejercicio y del deporte	182	2	1.1
Cultura, Ciencia y Deporte	187	2	1.07
Materiales para la Historia del Deporte	63	1	1.59
Archivos de Medicina del Deporte	287	1	0.35
Apunts. Medicina de l'Esport	209	0	0
Revista Andaluza de Medicina del Deporte	186	0	0
Total	3482	56	1.61

Table 2. Gender articles published in specialised journals in the period 2006-2015

Taula 2. Articles de gènere publicats en les revistes especialitzades de 2006-2015

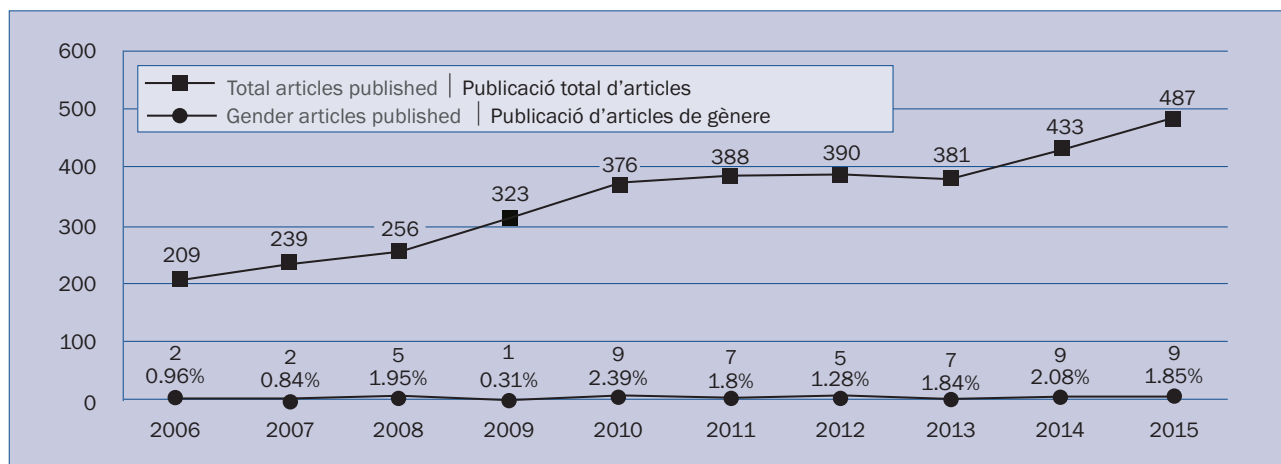

Figure 1. Evolution of gender articles published compared with total output per year in the period 2006-2015

Figura 1. Evolució d'articles de gènere publicats respecte a la producció total per anys en el període 2006-2015

gender, which is most apparent as of 2010 (Figure 1). Thus since that year there has been a rise in the output of gender studies, with the period from 2006 to 2009 being least productive in this respect. Specifically the lowest percentage is in 2009, with only one article published and 0.31% of the total output, while 2010 and 2014 are the most productive years with the publication of nine articles in both years with relative percentages standing at over 2%.

visible a partir de l'any 2010 (figura 1). Així, des d'aquest any, s'aprecia un augment en la producció d'estudis de gènere, sent el període de 2006 a 2009 el menys productiu en aquest sentit. Concretament, el percentatge més baix es produeix el 2009, amb un sol article publicat i un percentatge sobre el total de la producció d'un 0.31%, mentre que 2010 i 2014 són els anys més productius amb la publicació de 9 articles cada any i amb percentatges relatius que superen el 2%.

Research methodology Metodologia d'investigació	GS articles Articles d'EG	%
Quantitative empirical research Investigacions empíriques quantitatives	32	57.14
Theoretical or historical studies or essays Estudis teòrics, històrics o assaigs	13	23.21
Qualitative empirical research Investigacions empíriques qualitatives	7	12.50
Literature reviews or bibliometric studies Revisions bibliogràfiques o estudis bibliomètrics	3	5.36
Practical projects or educational interventions Experiències pràctiques o intervencions educatives	1	1.79
Combined empirical research (quantitative and qualitative) Investigacions empíriques mixtes (quantitativa i qualitativa)	0	0
Total	56	100

Table 3. Types of articles on gender by their method

Taula 3. Tipus d'articles sobre gènere d'acord amb la seva metodologia

More than half of the gender articles published in the journals analysed are quantitative empirical studies, almost a quarter are theoretical or historical studies or essays and just over one tenth are qualitative empirical studies. These three types of articles predominate at 92.85% of total gender studies. Literature review articles and ones related to practical projects or interventions are no more than occasional, and no empirical research article using a combined methodology (quantitative and qualitative) was found (Table 3).

The 56 articles can be grouped into eight thematic areas: *a)* Social and cultural aspects; *b)* Psychological aspects; *c)* Physical education in schools; *d)* Body image and gender stereotypes; *e)* History; *f)* Biological and physical condition aspects; *g)* Media and films, and *h)* Diversity. Some of the articles refer to two thematic areas. Figure 2 shows the number and percentage of articles related to gender studies based on the above areas. As can be seen, 39 (69.64%) of the gender studies articles published in Spanish journals deal with social and cultural (a total of 15 articles, 26.79% of total gender articles), psychological (14, 25.00%) and especially physical education in schools (16, 28.57%) aspects; the latter is also the area which has greatest connection to the rest of the thematic areas.

Més de la meitat dels articles de gènere publicats en les revistes analitzades són estudis empírics de tall quantitatiu. Quasi una quarta part són estudis teòrics, històrics o assaigs i, poc més d'una dècima part, correspon a estudis empírics de tall qualitatiu. Aquests tres tipus d'articles són els predominants, arribant conjuntament a un 92.85% del total dels estudis de gènere. Els articles de revisió bibliogràfica i els referits a experiències pràctiques o intervencions són puntuals, no trobant-se cap article d'investigació empírica que utilitzi una metodologia mixta (quantitativa i qualitativa) (taula 3).

Els 56 articles es poden agrupar al voltant de 8 àrees temàtiques: *a)* Aspectes socials i culturals; *b)* Aspectes psicològics; *c)* Educació física escolar; *d)* Imatge corporal i estereotips de gènere; *e)* Història; *f)* Aspectes biològics i de condició física; *g)* Mitjans de comunicació i cinema, i, *h)* Diversitat. Alguns dels articles fan referència a dues àrees temàtiques. A la figura 2 es representen el nombre i el percentatge d'articles relacionats amb els estudis de gènere segons les esmentades àrees. Com es pot observar, un conjunt de 39 articles (el 69.64%) dels estudis de gènere publicats a les revistes espanyoles, tracta d'aspectes socials i culturals (amb un total de 15 articles, el 26.79% sobre el total d'articles de gènere), psicològics (amb 14, el 25.00%) i, especialment, d'educació física escolar (amb 16, el 28.57%) que, a més, és l'àrea amb més connexió amb la resta d'àrees temàtiques.

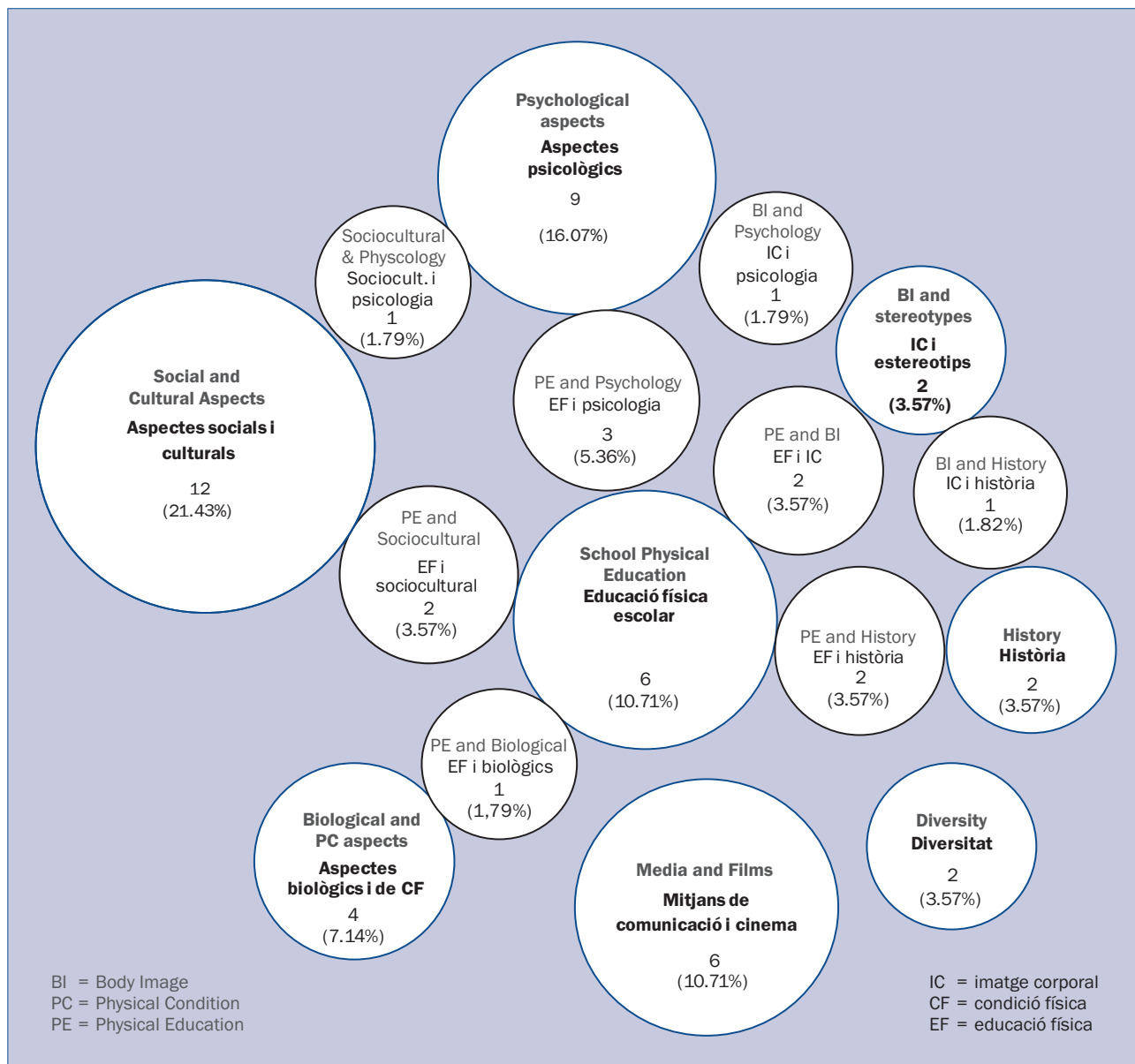

Figure 2. Thematic areas of gender studies published in Spanish PESS journals with the number and corresponding percentage of articles

Figura 2. Àrees temàtiques dels estudis de gènere publicats a les revistes espanyoles de CAFE amb el nombre i percentatge corresponent d'articles

Discussion and concluding remarks

The fact that only 1.61% of the scientific output published in Spanish PESS journals over the last ten years is related to gender studies seems to us to be a very low figure when compared to the percentages for other research topics included in the study by Devís, Valenciano, Villamón and Pérez-Samaniego (2010) of a sample of 1786 articles published between 1999

Discussió i comentaris finals

Trobar que només l'1.61% de la producció científica publicada a les revistes espanyoles de CAFE, en els últims deu anys, té relació amb l'estudi del gènere, sembla un percentatge molt baix, en comparació amb els percentatges que obtenen altres temes d'investigació recollits en l'estudi de Devís, Valenciano, Villamón i Pérez-Samaniego (2010), sobre una mostra de

and 2005 in 16 Spanish scientific journals in the field of PESS. In addition, the feeble growth observed in the last six years of the period studied suggests that the outlook will not change much in the immediate future.

This low number of articles about gender issues and hence the limited interest shown by the PESS research and scientific community in the subject contrasts with the guidelines set by the public authorities. Section 25 of Spain's Effective Equality between Women and Men Act 3/2007, of 22 March, clearly states that these authorities have a duty to encourage specialised studies and research in higher education about this issue. More specifically, the thirteenth additional provision of the Science, Technology and Innovation Act 14/2011, of 1 June, states that the Spanish Science and Technology Strategy and the National Scientific and Technical Research Plan are to promote the inclusion of the gender perspective as a cross-cutting category in research so that its relevance is considered in all aspects of the research process. It also does not reflect the *Gender in Research* handbook, published by the European Commission and the Ministry of Science and Innovation (2011), which says that there must be research specifically about gender in which this aspect is addressed as a key analytical and explanatory variable in any study that is carried out. The editorial boards of scientific journals should take these guidelines into account. In fact, one of the two journals that have published most articles over these years is *Apunts. Educació Física i Esports*. This is undoubtedly due in part at least to the fact that the journal has a miscellaneous section entitled "Women and sport" which although it does not appear in all issues is nevertheless a significant source in gender studies.

As for the types of the articles, half are the outcome of empirical research from a quantitative perspective, almost a quarter are theoretical or historical studies or essays and just over one tenth are qualitative empirical studies. These results differ from what we find in other areas. The paper by Molina, Martínez-Baena and Villamón (2017) examines the four most productive Spanish journals in the field of physical education teaching and finds that theoretical or historical studies or essays predominate at 46.25% of the total, followed by educational or innovation projects at 28%, quantitative

1786 articles publicats, entre 1999 i 2005, en 16 revistes científiques espanyoles de CAFE. A més, el tímid creixement observat en els últims sis anys del període estudiat, apunta al fet que el panorama no canviarà a curt termini.

La baixa quantitat d'articles i, per consegüent, l'escàs interès mostrat per la comunitat investigadora i científica en l'àmbit de les CAFE sobre qüestions de gènere, contrasta amb les directrius que es marquen des dels poders públics. La Llei 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes, en el seu article 25, explicita que les administracions públiques promouran en l'àmbit de l'educació superior la realització d'estudis i investigacions especialitzades en la matèria. Més concretament, la Llei 14/2011, d'1 de juny, de la ciència, la tecnologia i la innovació, en la seva disposició addicional tretzena, assenyalava que l'estratègia espanyola de ciència i tecnologia i el Pla estatal d'investigació científica i tècnica promouran la incorporació de la perspectiva de gènere com una categoria transversal en la investigació, de manera que la seva rellevància sigui considerada en tots els aspectes del procés investigador. També difereix amb el que es recull en el manual *El género en la investigación*, editat per la Comissió Europea i el Ministeri de Ciència i Innovació (2011), on s'indica que ha d'existir una investigació específicament de gènere, on s'abordi aquesta dimensió considerant-la un variable clau analítica i explicativa en l'estudi que es faci. En aquest sentit, els consells editorials de les revistes científiques haurien de tenir en compte aquestes directrius. De fet, una de les dues revistes que més articles ha publicat al llarg d'aquests anys és *Apunts. Educació Física i Esports*. Segurament, aquest resultat ve condicionat perquè la revista té una secció de miscel·lània sota el títol "dona i esport" que, tot i no aparèixer en tots els números, sí que és una font important en els estudis de gènere.

Pel que respecta a la tipologia dels articles, la meitat són fruit d'investigacions empíriques des d'una perspectiva quantitativa. Quasi una quarta part són estudis teòrics, històrics o assajos i, poc més d'una dècima part, correspon a estudis empírics de tall qualitatiu. Aquests resultats difereixen del que trobem en altres àrees. En el treball de Molina, Martínez-Baena i Villamón (2017) s'aporta una anàlisi de les quatre revistes espanyoles més productives en l'àrea de pedagogia de l'educació física on s'assenyalava que els estudis teòrics, històrics o assajos són els predominants amb un 46.25%, els

research articles at 14%, qualitative research at 6.5%, combined research (quantitative and qualitative) at 5.5% and literature reviews at 0.75%. It should also be noted that there is more qualitative research in gender studies, not only when compared with physical education teaching but even more so in comparison with the proportion of this type of research in the general field of PESS, where based on their analysis of 1057 articles published between 2007 and 2011 in Spanish journals in the field which are indexed in *Scopus*, Molina, Villamón and Úbeda (2015) found that only 3.5% of them were the result of qualitative research.

In terms of thematic areas, a large part of the gender studies refer to social and cultural (26.79%), psychological (25%) and physical education in schools (28.57%) aspects. To a lesser extent they are about body image and gender stereotypes (6 articles, 10.71%), media and film (6, 10.71%), history and biological and physical condition aspects (5 each, 8.93%) and diversity (2, 3.64%). The obvious link between gender studies and social science is patent. There are some differences if we compare these results with those presented in the abovementioned study by Devís, Valenciano, Villamón and Pérez-Samaniego (2010). These authors found that 24.13% of the articles published concern medical disciplines, which is the predominant group, 21.33% are about teaching, 18.14% are about training theory, and 13.55% are about psychology. Neither history nor sociology scores above 2%.

By way of conclusion it is hoped that this paper has provided a general overview of the situation regarding gender studies in Spanish PESS journals. Nevertheless, we are aware of some limitations of our review, one of which is the absence of any analysis of the content of the articles according to the thematic areas indicated.

Conflict of Interests

None.

segueixen les experiències educatives o d'innovació amb un 28%, els articles d'investigació quantitativa amb un 14%, els d'investigació qualitativa amb un 6.5%, els d'investigació mixta (quantitativa i qualitativa) amb un 5.5% i les revisions bibliogràfiques amb un 0.75%. Cal advertir també que la recerca de caire qualitatiu és superior en els estudis de gènere, no sols si la comparem amb l'àrea de la pedagogia de l'educació física, sinó, i més encara, si la comparem amb la proporció d'aquest tipus d'investigacions en el camp general de les CAFE, on Molina, Villamón i Úbeda (2015), a partir de l'anàlisi de 1057 articles publicats entre 2007 i 2011, en revistes espanyoles del camp, indexades a *Scopus*, situen en només un 3.5% els articles fruit de la investigació qualitativa.

Pel que respecta a les àrees temàtiques, una gran part dels estudis de gènere fa referència a aspectes socials i culturals (26.79%), psicològics (25%) i de l'educació física escolar (28.57%). En menor mesura s'agrupen al voltant de les àrees d'imatge corporal i estereotips de gènere (6 articles, el 10.71%), mitjans de comunicació i cinema (amb 6, 10.71%), història i aspectes biològics i de condició física (amb 5 cadascuna, el 8.93%), i diversitat (amb 2, 3.64%). S'aprecia la clara vinculació dels estudis de gènere amb les ciències socials. Es troben algunes diferències, si comparem aquests resultats amb els que es presenten en l'estudi abans citat de Devís, Valenciano, Villamón i Pérez-Samaniego (2010). Aquests autors estudien els articles publicats i analitzen els percentatges per temes estudiats, i els resultats són els següents: 24.13%, disciplines mèdiques (grup predominant); un 21.33%, didàctica; 18.14%, teoria de l'entrenament, i un 13.55%, psicologia. Les disciplines d'història o de sociologia no superen cap d'elles el 2%.

Per concloure, assenyalar que s'espera haver aportat una perspectiva general de l'estat de la qüestió sobre els estudis de gènere en les revistes espanyoles de CAFE, malgrat que es tenen presents algunes limitacions de la revisió realitzada, i una d'aquetes és la manca d'una anàlisi de contingut dels articles segons les àrees temàtiques assenyalades.

Conflicte d'interessos

Cap.

References | Referències

- APA (2015). *Guidelines for Psychological Practice with Lesbian, Gay, and Bisexual Clients*. Recuperat de <https://www.apa.org/pubs/journals/features/amp-a0024659.pdf>
- Barbieri, T. de (1993). Sobre la categoría género: una introducción teórico-metodológica. *Debates en sociología* (18), 145-169.
- Bosch, E., & Ferrer, V. A. (2002). *La voz de las invisibles: las víctimas de un mal amor que mata*. Madrid: Cátedra.
- Bosch, E., Ferrer, V. A., & Alzamora, A. (2006). *El laberinto patriarcal. Reflexiones teórico-prácticas sobre la violencia contra las Mujeres*. Barcelona: Anthropos.
- Bourdieu, P. (2000). *La dominación masculina*. Barcelona: Anagrama.
- Chepyator-Thomson, J. R., You, J., & Hardin, B. (2000). Issues and Perspectives on Gender in Physical Education. *Women in Sport and Physical Activity Journal*, 9(2), 99-121. doi:10.1123/wspaj.9.2.99
- Davis, K. (2003). Teaching for gender equity in physical education: a review of the literature. *Women in Sport and Physical Activity Journal*, 12(2), 55-82. doi:10.1123/wspaj.12.2.55
- De Lauretis, T. (2000). *Diferencias. Etapas de un camino a través del feminismo*. Madrid: Editorial Horas y horas.
- Devis, J., Valenciano, J., Villamón, M., & Pérez-Samaniego, V. (2010). Disciplinas y temas de estudio en las ciencias de la actividad física y el deporte. *Revista Internacional de Medicina y Ciencias de la Actividad Física y el Deporte* 10(37), 150-166.
- Espinar, E. (2003). *Violencia de género y procesos de empobrecimiento* (Tesi doctoral, Universitat d'Alacant, Alacant, Espanya). Recuperat de <https://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/9905/1/Espinar-Ruiz-Eva.pdf>
- Comissió Europea. Investigació i Innovació & Ministeri de Ciència i Innovació (Ed.). (2011). *El género en la investigación*. Recuperat de http://www.idi.mineco.gob.es/stfls/MICINN/Investigacion/FICHE-ROS/El_genero_en_la_investigacion.pdf
- Flintoff, A., & Scraton, S. (2006). Girls and physical education. A D. Kirk, D. MacDonald & M. O'Sullivan (Eds.), *The Handbook of Physical Education* (pàg. 767-783). London: SAGE.
- Gamba, S. (2008). *Diccionario de Estudios de Género y Feminismos*. Buenos Aires: Biblos.
- García-Dauder, S. (2011). Las fronteras del sexo en el deporte: tecnologías, cuerpos sexuados y diferencias. *Interthesis. Revista Internacional Interdisciplinar*, 8(2), 1-19.
- Lamas, M. (1994). Cuerpo: diferencia sexual y género. *Debate feminista*, 10, 3-31.
- LaVoi, N. M. (2011). Trends in gender-related research in sport and exercise psychology. *Revista iberoamericana de psicología del ejercicio y el deporte*, 6, 269-282.
- Llei Orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la Igualtat Efectiva de Dones i Homes. BOE núm. 71, de 23 de març de 2007.
- Llei 14/2011, d'1 de juny, de la Ciència, la Tecnologia i la Innovació. BOE núm. 131, de 2 de juny de 2011.
- López-Villar, C., & Alvariñas, M. (2011). Anàlisis mostrals des d'una perspectiva de gènere en revistes d'investigació de ciències de l'activitat física i de l'esport espanyoles. *Apunts. Educació Física i Esports* (106), 62-70. doi:apunts.2014-0983.cat.(2011/4).106.08
- Molina, P., Villamón, M., & Úbeda, J. (2015). La investigación cualitativa en las revistas españolas de ciencias del deporte (2007-2011). *Revista de Psicología del Deporte*, 24(1), 29-36.
- Molina, P., Martínez-Baena, A., & Villamón, M. (2017). Pedagogía de la Educación Física: análisis de las revistas españolas más productivas (2005-2014). *Retos. Nuevas Tendencias en Educación Física, Deporte y Recreación*, 31, 14-18. Recuperat de <http://recyt.fecyt.es/index.php/retos/article/view/38109/31018>
- Penney, D. (Ed). (2002). *Gender an Physical Education. Contemporary Issues and Future directions*. Londres: Routledge. Taylor & Francis Group.
- Pujal Llombart, M., & García-Dauder, S. (2010). Desigualdades de género en "tiempos de igualdad". Aproximaciones desde dentro y fuera de la/s psicología/s. Presentación. *Quaderns de Psicologia*, 12(2), 7-20.
- Sala, A., & De la Mata Benítez, M. L. (2009). Developing Lesbian Identity: A socio-historical approach. *Journal of homosexuality*, 56(7), 819-838. doi:10.1080/00918360903187903
- Senne, J. A. (2016). Examination of Gender Equity and Female Participation in Sport. *The Sport Journal*. Recuperat de <http://thesportjournal.org/article/examination-of-gender-equity-and-female-participation-in-sport>
- Simón, M. E. (2008). *Hijas de la igualdad, herederas de la justicia*. Madrid: Narcea.
- Soler, S. (2009). Los procesos de reproducción, resistencia y cambio de las relaciones tradicionales de género en la Educación Física: el caso del fútbol. *Cultura y Educación*, 21(1), 31-42. doi:10.1174/113564009787531253